

ZANIMIVE NAJDBE IZ CELJA

VERA KOLŠEK

Pokrajinski muzej, Celje

Pokrajinski muzej v Celju je opravil zaščitna arheološka izkopavanja v Gledališki ulici 7 v Celju pred gradnjo novega gostišča »Turške mačke« na parc. št. 2050 K. O. Celje. Dela so trajala od 17. 11. do 25. 11. 1978 in od 7. 2. do 28. 3. 1979. Prekinitev med akcijo je nastala zaradi neprimernih vremenskih razmer. Izkopano polje je merilo 364 m². Na ostali površini sta bili dve kleti bivšega gostišča, ki sta segali pod antično kulturno plast.

Na razmeroma malem prostoru smo zadeli na dvoje poslopij večjih izmer, ki so segala izven gradbene jame proti severu, vzhodu in jugu. Na zahodu ju je omejeval antični obrambni zid. Med obema objektoma v smeri vzhod—zahod je potekala do danes uporabljena rimska kloaka. V to kloako so bili speljani odtoki obeh poslopij. Nad kloako smo ugotovili slabše cestišče. Medtem ko je bilo severno poslopje skromnejše opremljeno in mlajše, je stalo na južni strani poslopje z imenitno dvorano, s hipokavstom, mozaikom in freskami. Dolžina dvorane ni ugotovljiva, saj sega še pod današnjo Gubčevo ulico in preko nje za Prothasijev dvorec.¹ Širina prostora je bila 4,10 m, dolžina izkopa 14 m. Dobro ohranjenega črno-belega mozaika z geometrijskim ornamentom je bilo 23 m². Freske v fragmentih so prekrivale celoten mozaik. Le na dveh stenah je bilo ohranjeno podnožje, barvano v vertikalnih ploskvah v rdeči in zeleni barvi z rumenimi robovi. Več tisoč fragmentov priča o pestri barvitosti s prevladujočo rdečo in modro barvo. Bordure, ornamenta vitic in girland omejujejo posamezne pravokotne ploskve v srednjem delu sten. Poslikane stene so se zgoraj zaključevale s štukaturo. Sodeč po legi najdišča, je predstavljal fragment freske z upodobljenima račkama (sl. 1) osrednji motiv severne stene. Rdeče rjavo barvano ploskev, ki je podlaga obeh figur je omejeval tanek rob črne in oker barve. Prvotna širina ploskve je znašala 32 cm. Med vodnim rastlinjem v zelenkasti barvi plavata dve rački, druga od druge; dotikata se še z repoma; desna se ozira nazaj. Umetnik je z nekaj potezami upodobil rački dokaj realistično. Uporabil je dve niansi zelene, sivkastomodro, rdečo, rumeno, oker, črno in belo barvo. Dolžina račk je 8—9 cm. Če upoštevamo celotno najdbo fresk, bi jih lahko postavili v 3. skupino pompejskih fresk in datirali najkasneje v sredino 2. stoletja.²

Pri rušenju temeljev kletnega prostora »Turške mačke« se je pokazalo, da so uporabili za zidavo tudi antične marmorne bloke in dva napisa. Temelj ob Gledališki ulici je bil zelo star, saj je poslopje že upodobljeno na najstarejših vedutah Celja. Pred-

postavljamo lahko, da vzdani kamni izhajajo iz zahodne celejanske nekropole, ki je bila nekje ob Ljubljanski cesti in leži pravokotno na Gledališko ulico.

Prvi nagrobnik (sl. 2) je iz pohorskega marmorja s sledovi malte, levi spodnji vogal je odbit. V profiliranem okviru je devetvrstični napis. Črke so visoke od 6,4 do 5,6 cm. Velikost napisne plošče $105 \times 77 \times 17$ cm. Velikost napisnega polja $85,5 \times 57,5$ cm.

Successus | Celeianor(um) | ann(orum) XXXX | h(ic) s(itus) e(st) |⁵ Successus | Cel(eianorum) ann(orum) XXV | [E]xoratus | [Ce]leianor(um) | [ann(orum)] XXV h(ic) s(itus) est.

Ligatura je v 6. vrstici: *ann.* V 9. vrstici je T v besedi *est* nad vrstico zaradi pomanjkanja prostora. Vsi trije celejanski sužnji so živeli v drugi polovici 1. stoletja.

Fragment nagrobnika iz pohorskega marmorja (sl. 3) je s preklado razdeljen na dva dela. Zgoraj je napisno polje obdano z dvema pilastroma, stoječima na plinti in profilirani bazi. Od napisa so ohranjene le zadnje tri vrstice. Pod preklado, v profiliranem okviru je reliefno upodobljen bukranij — dve bikovi lobanji z girlando in trakovi. Velikost: $61 \times 73,5 \times 15,5$ cm, širina reliefnega polja 56 cm; višina črk 3,8—3,4 cm.

[coni]ug(i) ann(orum) X[—] | L(ucio) Fabio Fortuna[to f(ilio)] | ann(orum) XXXX

Ligatura je v prvi vrstici *ann.* Na koncu druge vrstice je prostor še za eno črko, možna bi bila črka F. Po obliki spominja fragment na nagrobnik v celjskem lapidariju (inv. št. 22, *CIL* III 13526), ki ga A. Schober datira v konec 1. stoletja³ in ga opredeljuje po obliki v 2 b skupino nagrobnikov. V našem primeru bi se lažje opredelili za 2. stoletje zaradi oblike črk zadnjih dveh vrstic. Opazno je, da se zadnji dve vrstici razlikujeta od prve ohranjene in je verjetno, da gre za naknadni pokop

¹ *Varstvo spomenikov* 7 (1958/59) 299.

² W. Drack, *Die Wandmalerei der Schweiz* (Basel 1950) 12. H. Kenner, *Antike römische Wandmalerei in Kärnten, Carinthia* 140 (1950) 154.

³ A. Schober, *Die römischen Grabsteine von Noricum und Pannonien* (Wien 1923) 46.

INTERESSANTE FUNDE AUS CELEIA (CELJE)

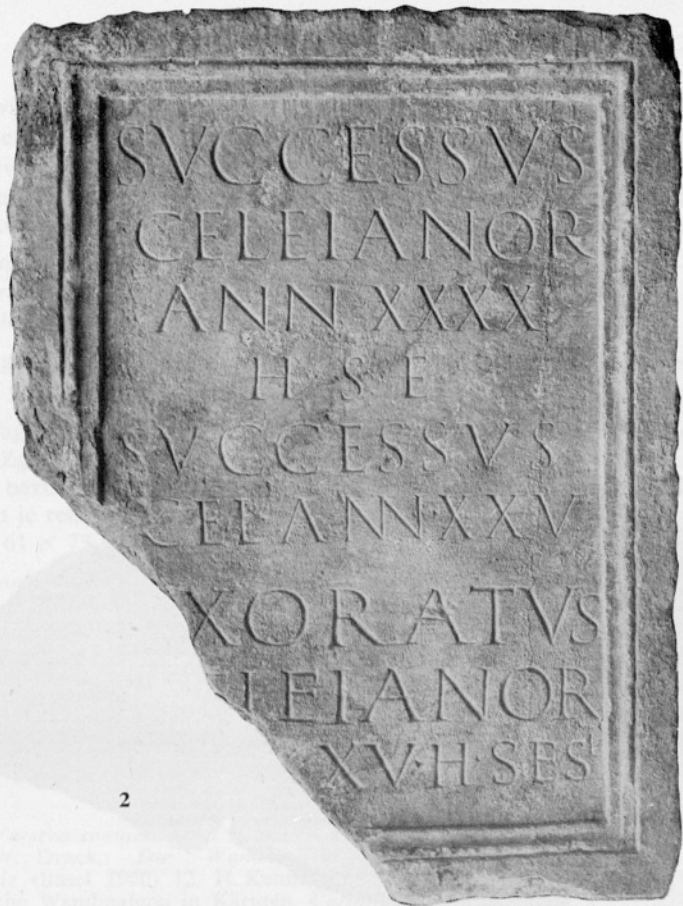
Zusammenfassung

1. Unter unzähligen farbenreichen und dem 2. nachchristlichen Jahrhundert angehörenden Freskenfragmenten aus einem während einer Rettungsgrabung untersuchten Saalraum einer nahe der Westmauer gelegenen *Villa urbana* mit schwarz-weißem geometrisch gemusterten Mosaikboden befand sich auch ein Entenmotiv. Auseinander schwimmende Enten dekorierten die mittlere Partie der Nordwand, die oben mit Stuckaturrand verziert war (Abb. 1).

2. In Fundamentmauern eines mittelalterlichen Gasthauses (»Turška mačka«) wurde eine marmorne Grabplatte gefunden, deren Inschrift der zweiten Hälfte des 1. Jahrhunderts zuzuweisen ist. Text s. oben (Abb. 2).

3. Ebendort wurde auch der Unterteil eines marmornen Grabsteines gefunden, dessen Inschrift, aus dem 2. Jahrhundert nach Chr. stammend, oben reproduziert ist (Abb. 3).

2

3